

Departament de Periodisme

....

Curs 1991 - 92

Programa de l'Assignatura:

HISTORIA GENERAL DE LA COMUNICACIO

.....
.....
.....

Codi Assignatura: 3020 (A)

Professor/s:

ENRIC MARIN i OTTO
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Facultat de Ciències de la Informació

Tota societat pot ésser analitzada des de la perspectiva de la producció, distribució i apropiació-consum d'unitats culturals significants. L'intent d'entendre un ecosistema comunicatiu històricament determinat (dinàmic i internament contradictori) no pot limitar-se a la descripció dels missatges que circulen pel cos social.

En la producció de la vida social, els subjectes històrics estableixen un conjunt complex de processos, mecanismes i relacions socials, mitjançant els quals, conformen, codifiquen i expressen el seu coneixement de la realitat, i desenvolupen formes determinades de consciència. A aquest espai social, elaborat i reproduït per/en el conjunt de l'activitat humana, agitat per tota mena de tensions i conflictes, l'anomenem comunicació social.

La història de la comunicació s'ocupa de l'evolució de les diverses formes com les societats han resolt i resolen la funció social de fer possible l'aprehensió sistemàtica de la realitat (natural i social) per part dels subjectes humans, així com l'elaboració de representacions d'aquesta realitat.

Així, doncs, la història de la comunicació es basteix com una reflexió històrica global de les formes de producció de la vida social, des del punt de vista específic de la dimensió comunicativa. D'acord amb aquesta perspectiva, hauria de ser possible fer una contribució a l'anàlisi de les raons de la caducitat social per tal d'entendre millor el món en el que ens movem, tot fonamentant una visió adequadament crítica del mateix.

* * * * *

El curs està concebut en funció de l'interès prioritari centrat en els processos històrics que van donar lloc a la gènesi de la societat de comunicació de masses, i a la seva consolidació i universalització. Per tal de satisfer aquest objectiu, el programa s'articula en quatre blocs:

A. BLOC INTRODUCTORI: definició teòrica i metodològica de la disciplina, amb una referència utilitària al passat llunyà que té per objecte relativitzar històricament els models culturals i comunicatius que identifiquen el passat immediat.

B. CULTURA I COMUNICACIÓ A LES SOCIETATS PRE-INDUSTRIALS EUROPEES: descripció dels ecosistemes comunicatius europeus tradicionals i el llarg procés de transició cap als models cultural-comunicatius propis del capitalisme industrial.

C. REVOLUCIÓ INDUSTRIAL I LIQUIDACIÓ DELS ECOSISTEMES COMUNICATIUS TRADICIONALS: anàlisi de les implicacions de la urbanització industrial i de l'establiment de noves relacions socials en el terreny de la comunicació social. Descripció de la gènesi de la societat de comunicació de masses i d'un sistema internacional mundial d'informació-comunicació.

D. CRISTAL·LITZACIÓ DE LA SOCIETAT DE COMUNICACIÓ DE MASSES I ECLOSIÓ DE LES "NOVES TECNOLOGIES COMUNICATIVES": evolució de la comunicació social al llarg del present segle, fent possible l'estudi de les tendències observables actualment en el terreny de l'organització de la comunicació social, tot fixant l'atenció en les possibilitats que les noves tecnologies ofereixen per tal d'obrir noves vies de progrés. Possibilitats limitades per l'ús autoritari que les organitzacions estatals i trans-nacionals en fan.

TEMARI

Bloc introductori

- I. Història i comunicació. La producció intel·lectual i la concepció monista del món. La concepció de l'espai i del temps. La cultura com a ecosistema comunicatiu. Poder i comunicació. Circuits comunicatius i relacions de classe. Comunicació i programació social; sexe, classe i nació-ètnia. Comunicació inter-personal, col·lectiva i de masses.
- II. Natura i cultura. Les possibilitats humanes per a la comunicació; el llenguatge verbal articulat i la seva interrelació amb els altres llenguatges. Llengua, cultura i cosmovisió. La revolució neolítica: economia, sexisme i poder. Explotació de la natura, animisme i pensament abstracte. Política, religió, escriptura i calendari.

Cultura i comunicació a les societats pre-industrials europees

- III. Ecosistema comunicatiu a l'Alta edat mitjana: el medi rural. Les religions primitives i el cristianisme. La formació històrica de les llengües romàniques. La Baixa edat mitjana: cultura rural i cultura urbana. Solidificació de les estructures de poder i diversificació dels sistemes de comunicació. Entramat urbà i comunicació social. El nou paper de l'església; la Inquisició i els ordres mendicants. Humanisme i Renaixement. La impremta. Noticierisme. Discurs polític i discurs religiós: "El Príncep". Poder i llengua; les gramàtiques.
- IV. Reforma i Contra-Reforma. Codificació de les tècniques de propaganda política. Dissidència i heretgia; l'enfortiment de la Inquisició. Els inicis del periodisme regular. Colonialisme: l'exportació dels models culturals europeus. Monarquies absolutes; increment del control de la comunicació col·lectiva. Xarxa burocràtica i cohesió "nacional". Antagonismes socials i dualitat cultural: la cultura del Barroc. El pamflet, la cançó i el teatre. Serveis postals. Premsa periòdica.

V. La crisi de l'Antic Règim. Transformacions socials i elaboració del teixit ideològic-cultural liberal-burgès. Ciència i religió. Il·lustració i Enciclopedisme. La lluita per la llibertat d'informació (llibertat d'empresa). L'emergent cultura burgesa i la codificació dels marginats; asils, presons i manicomis. Redefinició de l'espai urbà. Extensió de la lògica del espectacle. La revolució del gravat. Cultura popular i tradició oral. Revolució francesa; les masses ocupen l'escena política.

Revolució industrial i liquidació dels ecosistemes comunicatius tradicionals.

VI. La Revolució industrial i els orígens de la societat de comunicació de masses. La concepció del temps i de l'espai; producció industrial, disciplina de treball i ordenació del temps. Migracions i massificació de les ciutats. La identitat cultural del proletariat urbà. L'estat capitalista; societat civil i societat política. La construcció de l'"estat-nació". Ciutadania i articulació de les divisions socials de sexe i classe. Les noves possibilitats industrials i de transports; el creixement dels circuits de comunicació col·lectiva. Premsa doctrinal i premsa informativa de masses. Abolició dels "impostos sobre el saber". Financiació publicitària i premsa barata.

VII. Societat i comunicació de masses. Democràcia i opinió pública; de la democràcia censatària al sufragi universal [masculí]. Escola i premsa de masses (la fi de la tradició oral). Premsa sensacionalista i premsa d'opinió. La fixació dels codis periodístics; ordenació interna del diari i concepció del món. Les agències informatives. L'organització del proletariat urbà i la lluita per mitjans de comunicació propis. Locomotora, fotografia i paisatge urbà.

Cristal·lització de la societat de comunicació de masses i eclosió de les "noves tecnologies".

VIII. Imperialisme, militarisme i sistema informatiu mundial. Revolució dels transports i les comunicacions i uniformitat cultural universal. Hegemonia britànica al si de l'ordre informatiu internacional. Concentració de la indústria cultural/comunicativa. Màquines fonedores de tipus i increment de les tirades a la premsa escrita. Telefonia i telegrafia. Conductisme i publicitat; l'especificitat del llenguatge publicitari. L'inici de l'era de l'automòbil. El turisme. La divulgació de la cambra fotogràfica. El teatre i el naixement del cinema. Esport i espectacle. Els primers còmics moderns.

IX. L'hegemonia mundial dels estats industrials. La cultura occidental; eurocentrisme i cosmopolitisme. Organització internacional de la comunicació; de l'hegemonia britànica a la nordamericana. Cultura de masses i mites "made in USA"; "l'americana way of life". Cinema i discurs històric. La indústria del disc. La moda. El disseny industrial. L'època daurada de la premsa escrita. La ràdio i la propaganda política de masses. Crisi de la democràcia liberal; moviment obrer; reforçament dels aparells coercitius de l'estat i comunicació de masses persuasiva. Tres models d'utilització de l'aparell de comunicació de masses per part de l'estat; USA, URSS i l'Alemanya nazi.

X. Guerra freda, política de blocs i armamentisme. Cibernètica i indústria electrònica. Les corporacions trans-nacionals. Els desequilibris estructurals del nou ordre mundial de la comunicació. La crisi de la premsa escrita i la cultura de la imatge. La televisió i els satèl·lits de comunicació. Publicitat i llenguatge; l'ordre simbòlic i el subconscient col·lectiu. Consumisme i turisme. Costums i subcultures en la "societat opulenta". Autoritarisme estatal i control social. Espectacularització de la vida i de la política. De la cultura "underground" a les ràdios lliures. El mercat mundial de la comunicació. El contradictori resorgiment de les cultures nacionals colonitzades. Les noves tecnologies comunicatives i les utopies de futur...

BIBLIOGRAFIA BASICA DE CONSULTA

- AA.VV. Semiòtica y praxis. A. Redondo ed.
Albert, P. i Terrou, F. Histoire de la presse. Ed. PUF.
Barracough, G. Introducció a la història contemporània. Ed. 62.
Benjamin, W. Obras interrumpidas I. Ed. Taurus.
Boyce, G., Curran, J. i Wingate, P. Newspaper History. From de seventeenth century to the present day. Ed. Constable.
Buxó, M. J. Antropologia lingüística. Cuadernos de Antropología. Ed. Anthropos.
Curran, J., Gurevitch, M. i Wollacot, J. Sociedad y comunicación de masas. Ed. FCE.
Duby, G. Historia social e ideología de las sociedades. Ed. Anagrama.
Fontana, J. Historia. Análisis del pasado y proyecto social. Ed. Critica.
De Fleur, M.L. Teorías de la comunicación masiva. Ed. Paidós.
Hall, E.T. Más allá de la cultura. Ed. G. Gili.
Hamelink, C.J. La aldea transnacional. El papel de los trusts en la comunicación mundial. Ed. G. Gili.
Hauser, A. Historia social de la literatura y el arte. Ed. Guadarrama.
Hobsbawm, E.J. Las revoluciones burguesas. Ed. Guadarrama.
" " La era del capitalismo. Ed. Guadarrama.
Marín, E. i Tresserras, J.M. El regne del subjecte. Ed. El Llamp.

- McBride, S. (ed.). Un sólo mundo, muchas voces. Comunicación e información en nuestro tiempo. UNESCO, PCE.
- McLuhan, M. La Galaxia Gutenberg. Ed. 62.
- Ramírez, J.A. Medios de masas e historia del arte. Ed. Cátedra.
- Rositi, F. Historia y teoría de la cultura de masas. Ed. G. Gill.
- Rossi-Landi, F. El lenguaje como trabajo y como comercio. Rodolfo Alonso ed.
- Sánchez-Guzmán, J.R. Breve historia de la publicidad. Ed. Pirámide.
- Schuer, Ph. Historie de la publicité. Ed. Rencontre.
- Thompson, E.P. Tradición, revuelta i consciencia de clase. Ed. Crítica.
- Vázquez Montalbán, M. Historia y comunicación. Alianza ed. ,
- Weill, G. El periódico. Orígenes, función y evolución de la prensa escrita. Ed. UTHER.
- Williams, R. Los medios de comunicación social. Ed. Península.
- " " Contact: Human communication and its history. Ed Thames and Hudson.
- Williams, R. Cultura. Sociología de la comunicación y del arte. Ed. Paidós.

Al llarg del curs es proporcionen llistats bibliogràfics específics per a cada període, així com material documental divers.

AVALUACIONS:

Les avaluacions s'efectuaran a partir d'examens [dos parcials i/o final]. El calendari de les proves d'avaluació s'establirà en començar el curs.

.